

Folkestyre mot investormakt

Vedtatt på SVs landsmøte 15. mars 2015

To hemmelige frihandelsavtaler truer demokratiet: TTIP og TISA. EU og USA forhandler på den ene sida om en enormt omfattende handelsavtale som vil kunne utgjøre en trussel mot så vel folkehelse, forbrukermakt, arbeidsliv, miljø og folkestyre i Norge og i andre land. Samtidig er Norge sammen med cirka 50 andre rike land med på forhandlinger om irreversibel markedsretting av offentlige tjenester. Felles for de to avtalene er at de vil gi store selskaper mer makt, og demokratiet mindre.

Frihandelsavtalen for tjenester, TISA (Trade in Services Agreement) har som mål å beskytte multinasjonale investorer mot nye reguleringer. Avtalen bygger videre på den eksisterende handelsavtalen GATS, men vil gå lenger enn denne i deregulering, privatisering og konkurranseutsetting. Offentlige tjenester er i teorien unntatt fra både GATS og TISA, men definisjonen er så smal at de fleste offentlige tjenester likevel er omfattet av avtalen. TISA kan dermed åpne døra for internasjonale aktører som vil tjene store penger på norske velferdstjenester som utdanning og helse.

Når regjeringa først har åpna for privatisering av norsk velferd reduserer de samtidig framtidige norske regjeringers mulighet til å sikre en god offentlig velferd. TISA vil binde opp privatisering for all framtid gjennom en regel som sier at en ikke kan lage "nye hindre for tjenester". Med TISA vil det ikke være mulig å gjøre en privatisert tjeneste offentlig igjen for neste regjering. Demokratiet blir taperen.

Det transatlantiske handels- og investeringspartnerskapet TTIP kan komme til å omfatte 1/3 av verdens handel og vil få store konsekvenser for arbeidsplasser, matsikkerhet og -trygghet, og plante- og dyrehelse. Toll- og handelsbarrierer er allerede nærmest på null. Storselskapene ønsker derfor å "harmonisere" reguleringer for bedrifter i EU og USA. Det skal gjøres ved å legge de laveste standardene til grunn. Det mest alvorlige ved avtalen er at den vil gi selskapene rett til å saksøke stater for lover som reduserer den framtidige profitten deres. Denne makten sikres gjennom "investor-stat"-tvisteløsningen. Eksempler på profittreducerende lover er arbeidsrettigheter, miljølovgivning og forbrukerbeskyttelse.

TTIP vil kunne bli en del av norsk lovverk på to måter: enten gjennom EØS, eller ved at regjeringa og stortingsflertallet knytter Norge direkte til avtalen.

På grunn av motstand fra utviklingslandene har ikke Verdens handelsorganisasjon (WTO) kommet lenger etter den forrige liberaliseringen av tjenester GATS. Derfor kjører de rike landene nå sine parallelle spor med hemmelige forhandlinger. Når disse er ferdig forhandlet blir det stadig vanskeligere å stå utenfor. Tendensen hvor rike land bruker sin makt til å pådytte utviklingsland sine handelsregimer er usolidarisk og uakseptabel.

SV mener at Norge ikke må stille krav til utviklingsland om å åpne seg for utenlandsk konkurranse på viktige tjenesteområder, som for eksempel utdanning, helse, energi og

vann. Utviklingsland må kunne sikre befolkningen grunnleggende tjenester, verne om lokalt næringsliv og føre en aktiv sysselsettingspolitikk.

Gledelig nok ser vi en omfattende internasjonal motstand mot disse avtalene, fra sosiale bevegelser, bondebevegelse og fagbevegelse, til forbruker- og miljøorganisasjoner. I flere europeiske land er det også på regjeringnivå stor skepsis til deler av avtaleverket. Aller fremst i motstanden mot TTIP står i dag den greske regjeringen under ledelse av SVs søsterparti Syriza.

SV slutter seg til den internasjonale demokratibevegelsen og krever:

- Full åpenhet om forhandlingene om TISA og TTIP.
- At regjeringa klargjør i Stortinget hva den er villig til å akseptere i TISA, og hvor grensene går.
- En årlig handelspolitisk redegjørelse i Stortinget.
- Utredning av konsekvenser av handelsavtaler og offentlig høring før signering.
- Ingen handelsliberalisering som svekker faglige rettigheter, miljøstandarder, folkehelse eller forbrukerrettigheter.
- Ingen aksept av klausuler som binder opp framtidige regjeringer til handelsliberalisering og fratrar muligheten til demokratisk å velge hvilke tjenester som skal være offentlige.
- Nullaksept for tvistesystem hvor investorer kan kreve erstatning for tapt profitt på basis av demokratisk vedtatte lover.